

STENKUMLA KYRKA

- En presentation



Vi får åter välkomna varandra till Stenkumla kyrka, restaurerad och upprustad från topp till tå!

Ja, eller från spira till golv är kanske ett bättre uttryck. Det har varit ett spännande år då restaureringen pågått med både överraskningar och emellanåt en känsla av hopplöshet ”Ska det aldrig bli klart?” Nu är vi där, kyrkan är färdig-restaurerad och vi får återöppna den under pompa och ståt.

När jag besöker våra kyrkorum, både här på ön och runt-om i världen slås jag ofta av historiens närvaro. Jag tänker ofta på de människor som i århundraden samlats i våra kyrkor, människor som samlats i glädje och sorg, under pandemier, i krig och oro, till bön, gudstjänst och gemenskap. Tänk så många tankar, så många böner, så många tårar av glädje och sorg som fällts i bara Stenkumla kyrka. Historiens närvaro blev kanske extra tydlig för oss under restaureringen då kvarlevor hittades under kyrkgolvet, människor har där fått sin sista vila och helt plötsligt befann sig dessa kvarlevor mitt i en arbetsplats. Arbetet med kvarlevorna har skötts med stor varsamhet och respekt. Nu vilar alla åter i lugnet täckta av golvet och i kyrkorummet får vi åter samlas, i glädje och sorg, under pandemier, i krig och oro, till bön, gudstjänst och gemenskap. Kyrkan är alltid öppen dagtid för enskild andakt och ljuständning.

Kyrkan som organisation har i alla tider försökt vara en del av människors liv, hur det skett genom historien har varierat. I Stenkumla församling finns idag inte bara våra tre medeltida kyrkobyggnader utan också mycket verksamhet,

det sker något i församlingen i princip varje dag: måndagar över kören Cantus, tisdagar ses de minsta med sina föräldrar på musiklekis och på eftermiddagen är alla välkomna på drop-in-fika samtidigt som tisdagskörens barn övar. Varje onsdag firas morgonmessa med efterföljande klukku tei och ibland även samtalsgrupp, på eftermiddagen träffas onsdagskören och Musikglädje ses på onsdagskvällar. Varje torsdag anordnas sopplunch och gemensam vandring och på fredagarna är det ibland begravning. Lördagarna är det vanligt med dop och vigslar och på söndagen firar vi alltid högmässa och gudstjänst eller en mässa till. Varannan söndag träffar vi även konfirmanderna och ungdomsgruppen. Utöver det träffas församlingens två syföreningar regelbundet och vi har en stor diakonal verksamhet med hembesök och samtalsstöd. Gudstjänstprogrammet varierar ibland med uppskattade sångkvällar. Varmt välkommen att höra av dig om du vill veta mer!

Andréa Bogren
Kyrkoherde i Stenkumla församling



*Restaureringsarbete
på hög höjd.*

Om Stenkumla socken

Stenkumla socken ligger på Gotlands västra sida omgiven av Eskelhem i söder, Tofta i väster, Västerhejde i norr samt Träkumla, Vall och Hogrän österut. Socknen har en yta på 31,65 kvadratkilometer och har idag en befolkningmängd på strax under 600 personer. År 1870 hade socknen 604 invånare. År 1749 bodde det nästan tvåhundra invånare i Stenkumla fördelade på ett tjugotal hushåll. Förr fanns här krogar, brännerier och gästgiverier. Under åren 1760–1790 hade socknen fyra krogar och fem gästgiverier. Dessa inrättningar låg vid Snäckarve, Gardrungs och Larsarve. I socknen har det genom åren funnits ett antal lanthandlare, men även några mindre affärer, som till exempel en som hette Böklund. Där kokade en dam karameller och sålde. Den första riktiga affären startade efter 1864 då det blev tillåtet att öppna lanthandel över hela ön. Den låg vid Larsarve och hette Croons. Han efterträddes av två ägare, men lades sedan ned 1932. Samma åt byggde Albert Jacobsson en speceriaffär och senare även en bensinstation vid Gardrungs. Hans son Sune Jacobsson tog över och drev affären fram till den 3 april 1982.

För ett femtiotal år sedan bedrevs det fortfarande många lantbruk i socknen. Men nästan alla små gårdar är i dag nedlagda, så numera finns det endast några större enheter kvar. De är inriktade på antingen mjölkproduktion, köttdjur, amkor eller att enbart odla spannmål eller andra grödor. Det är också vanligt att man i dag bedriver annan verksamhet vid sidan av jordbruket. I socknen finns det dessutom konstnärer, keramiker och andra hantverkare. Stenkumla socken har även några lammgårdar med försäljning av fårskinnsprodukter.

Samlingsplatsen här i bygden är bygdegården. Det är ursprungligen ett IOGT-kapell uppfört på 1930-talet. I spetsen för bygget var skollärare Artur Magnusson. Han tillträdde som lärare 1916 och slutade sina dagar 1945 efter ett välförrättat värv. Bygdegården har på senare år byggts om och till. Efter sex års arbete har socknen nu en samlingsplats på 330 kvadratmeter. Detta till stor del tack vare två drivande herrar, Greger Carlsson och Ulle Hallgren, där det mesta arbetet har utförts ideellt. Så nu rymmer byggnaden en stor samlingsal med tillhörande scen, samt nytt modernt kök och även uppskattad dam- och herrbastu.

I de flesta socknar på Gotland fanns det båtmanstorp. I Stenkumla låg de vid Grentorp och Engelstorp. Domarstenar ser vi här och där. En av dessa kallas Fettingstol och står vid Forse, på höger sida av vägen. Det finns naturligtvis också flera brons- och järnåldersgravar som har grävts ut och fina fynd har gjorts, som till exempel en stor nyckel och stenyxor vid Nasume gård. Vid Gardrungs har man funnit flintdolkar och vid Gannarve har man hittat pärlor av glas och ett ringspänne av brons. Vid Bertels upptäcktes en silverskatt och arabiska mynt. Ja, mycket mer finns att säga om alla dessa fynd, men det får bli en annan gång. Nu ser vi fram emot att få se vår vackra kyrka nyrestaurerad.

Lars-Ehde Ahlstedt

Stenkumla den 3 mars 2022

Stenkumla kyrka - en beskrivning

Stenkumla kyrka är genom sitt läge synlig på ovanligt stort avstånd, något som måste ha varit än mer tydligt på den tid när skogen ännu inte vuxit upp. Som landmärke fungerar det höga och spetsiga tornet – något som utmärker de gotländska kyrkorna. Att tornet är höjt en gång, för att synas på längre håll, avslöjar ljudgluggarnas olika form, men ter det sig relativt lågt i förhållande till långhustaket. Ändå har långhustaket tidigare varit högre än nu och nått nästan lika långt upp som till spetsen av tornets murade gavlar. Kyrkan har alltså haft det något ”krumma” utseende som också är vanligt bland gotländska kyrkor, som Sjonhem och Vänge, men som också visar att det är en byggnad med historia, tillkommen bit för bit och med något olika tankar om hur en kyrkobyggnad bör se ut. Ändå är alla kyrkans delar gamla. Tornet äldst, från omkring 1200, medan långhuset och koret, kanske även sakristian, byggdes på 1300-talet. Även kyrkorummets valv, kolonner och bågar är medeltida, liksom alla portaler och fönster, utom det ena fönstret i sakristian, som diskret bryter upp kyrkan slutna norra sida.

Den äldsta kyrkans okända form

Generellt kan sägas att alla sockenkyrkor på Gotland har en lång historia och att alla tillkommit inom det första se-klet efter att kyrkobyggandet blev utbrett på ön. Men dessa äldsta kyrkobyggnader har bit för bit byggts om eller till, ibland flera gånger, fram till 1300-talet, då kyrkobyggnads-verksamheten avbröts rätt plötsligt och gjorde att några kyrkor kom att ”stanna i växten”. Det jämförelsevis låga

tornet i Stenkumla är ett exempel på det. Sannolikt var planen att riva tornet och ersätta det med ett bredare och högre. Säkerligen ett kostsamt företag redan på medeltiden, men det visar vilka ambitioner och framtidsvisioner man hade, innan 1300-talets sämre konjunkturer, farsoter och krig satte stopp.

Man brukar anta att socknarnas första kyrka varit av trä. Det är dock inget man kan säga med bestämdhet och det är bara på några få håll man har funnit spår av dessa äldsta träkyrkor. För Stenkumlas del har man ibland tolkat sockennamnet som ett sätt att markera skillnaden från det närbelägna Träkumla genom att förledet skulle syfta på materialet i kyrkan, och att Stenkumla socken varit tidig med att bygga en kyrka i sten. Namnet kan dock tolkas på annat sätt och har kanske inget med kyrkan att göra.

Den romanska stenkyrkan och det bevarade tornet

Säkert är dock att det fanns en kyrka i Stenkumla i slutet av 1100-talet, och att den sannolikt var av sten. Kvar från den är kyrkans välbevarade triumfkrucifix. Ett krucifix av sten, nu i Gotlands Museum, och av vilket ytterligare ett stycke påträffades vid den nyligen genomförda restaureringen, kan ha varit ett minnesmärke eller en gravvård i anslutning till den äldsta kyrkan, se sid 16. Men det finns också kvar delar i kyrkans murar.

Det över en meter höga 1100-tals krucifix som numera finns på Gotlands Museum.



Korportalen har troligen suttit i den äldre kyrkan liksom det mindre av sakristians fönster. Men murpartier finns även kvar under putsen vid öppningen till tornet och den lite bredare delen av tornbågen visar upp samma bredd som det äldre långhuset hade invändigt. Intill murens södra sida påträffades under golvet spår som visade att det var här som den nuvarande korportalen suttit, som huvudingång till kyrkan. Sannolikt bestod kyrkan av ett långhus med ett smalare och lägre kor i öster, kanske avslutat med en absid.

Omkring 1200 kompletterades kyrkan med ett torn. Då tillkom det ännu bevarade romanska tornet, upp till och med de nedre stora ljudgluggarna, utan de triangulära gavlarna. Betraktar man tornet från nordväst, där gallerivåningens bågar är bättre bevarade än på norra sidan, ser man den omsorg som har lagts på tornets och öppningarnas



proportioner. Att de delvis formades i tegel var ett exklusivt uttryck, då tegel inte tillverkades på Gotland utan fick importeras. Tornet är det kanske finast utförda av en serie kyrktorn som byggdes efter förebild av Mariakyrkans torn i Visby, i dess ursprungliga skick med gallerier på två sidor och betydligt lägre höjd än idag. En intressant detalj är rundfönstret på tornets västra sida, som i Mariakyrkan leder in till en exklusiv läktarvåning, medan den i Stenkumla utgör ljusglugg in till tornets första övervåning. Våningen är enkel, men har

Långhusets smäckra kolonn innan renoveringen.

samtidigt en elegans och fint murverk som gör att den kanske kan ha haft någon särskild funktion.

En liknande elegans visar också tornets bottenvåning, vilket var tydligt under restaureringen, då rummet var tömt på inredning. Tornrummet, som i gotländska kyrkor ofta kallats ringkammaren eftersom klockans rep sträcker sig hit ner, har också intressanta ristningar i putsen, bland annat av medeltida krigare. Detaljer som bidrar till rummets karaktär är valvet och den kraftiga kolonnen i tornbågen. Kolonnens ena sida är målad, eftersom en målad brädvägg skilde av det till magasin under 1700- och 1800-talet. En märklig detalj är dock att kolonnen är snett placerad, sett inifrån kyrkorummet. Orsaken är att den södra muren är bredare än de andra för att den rymmer torntrappan, men av någon anledning har man tagit större hänsyn till att kolonnen



Från långhuset mot tornrumsvalvet med kolonnen och till vänster del av Passionsmästarens målningar.

stod i mitten när man såg den från ringkammaren än från långhuset. Ovanför kolonnen i tornbågen syns en fyrkantig fördjupning, förmodligen avsedd för en murad konsol som var tänkt att bära bågarna till aldrig utförda valv i det äldre långhuset. Troligen behöll långhuset ett innertak av trä. Utvändigt moderniserade man dock tornet senare under 1200-talet, när man höjde det och försåg det med gavlar och en reslig tornhuv.

Stor ombyggnad till dagens gotiska kyrkorum



De aldrig utförda valven och det påbyggda tornet kanske hade väckt tanken på att kyrkan borde förstöras. När det väl skedde tog man till rejält. Kyrkan blev avsevärt större än den gamla. Till skillnad från många andra gotländska kyrkor gick man inte steg för steg och inledde med att bygga ett kor invid det gamla långhuset, utan ersatte allt utom tornet med ett nytt kor och långhus.

Glasmålningar i korfönstret som nu har konserverats.

Motsvarande förändringar skedde vid samma tid, omkring 1300, i Hogrån och Tofta. Nya, gotiska fönster tillkom och en ny, gotisk långhusportal med rikt dekorerad omfattning, liksom spänstiga bågar och valv. Att stenhuggarna utförde några av dessa alster på plats framgår av ristningarna i ringkammaren, där båglinjer på norra muren överensstämmer med några av fönstren. Medan resten av kyrkan byggdes om var tornrummet den enda del som förblev intakt och

kunde fungera som verkstad.

Det gotiska kyrkorummet, som det stod färdigt i början av 1300-talet, går till stora delar att uppleva än i dag. Det är i det närmaste intakt, även om inredningen är en annan och färgsättningen var något mer dämpad genom att fönstren hade glasmålningar eller färgat glas av det slag som ännu är bevarat i det krönande masverket till altarfönstret. En detalj, värd att pekas ut, är det lilla målade krucifixet som ses ovanför triumfbågen, mot koret, endast synligt för prästen.

Sannolikt fanns fler bilder – målade eller huggna i trä – med liknande karaktär.

Sakramentsskåpet och ett bevarat bakstycke till en medeltida altaruppsats visar något om hur den sparsamma inredningen tedde sig. Kyrkorummets form visar några drag som var utmärkande för gotländska kyrkor vid denna tid, men som inte förekom på det svenska fastlandet. Kor och långhus utgjorde två åtskilda rum, markerade av en bågöppning, sannolikt ytterligare förtydligat av ett lågt skrank med grindar. Samtidigt är bågen så vid att den också markerar en samhörighet mellan rummets delar och att det var viktigt



*Långhuset,
innan restaureringen.
Foto: Jakob
Lindblad.*

att församlingen från långhuset kunde se vad som skedde i koret, och kunde höra sången. Långhuset har också ett karakteristiskt drag för gotländska kyrkor genom att det är nästan kvadratisk och har en kolonn i mitten, som på ett intrikat sätt både knyter ihop och delar upp rummet på samma gång.

Även om kyrkan är välbevarad sedan byggnadstiden har den genomgått en del mindre förändringar. Framför allt har den medeltida inredningen, som vi inte vet så mycket om, avlägsnats och bytts ut mot nytt. En viktig förändring redan under medeltiden är att kyrkan fick kalkmålningar i mitten av 1400-talet av den så kallade Passionsmästaren, som målade de bildserier som löper kring kyrkans väggar. Att de är placerade inom synhåll, och inte uppe i valven, visar att det var bildernas innehåll som var det viktiga och inte deras dekorativa funktion. Bland berättelserna finns den om kejsar Henrik II:s själavägning, då hans själ räddades från helvetet genom den nattvardskalk han skänkt till ett kloster. Under 1600- och 1700-talet förnyades mycket av kyrkans inredning. Kvar från denna tid finns altaruppsatsen av Lars Mattson Hamel och dopfunten, båda i sandsten från södra Gotland, samt predikstolen och korbänkens målade skärmar av Johan Bartsch den yngre. Stilen hade nu ändrats från gotik till renässans och barock med motiv som bland annat anknöt till den antika romerska arkitekturen. Någon gång under denna tid sänktes också yttertaken. Det var ett sätt att låta tornet bli mer synligt, men också bättre och inte minst mindre ytor att täcka när man övergick från faltak till tegeltak.

Gemensam kyrka med Träkumla i femtio år

En inre förändring genomfördes på 1860- och 70-talen, då en ny bänkinredning ersatte de gamla bänkkvarteren. Träkumlaborna, som 1868 låtit ta sin förfallna kyrka ur bruk, skulle ges plats i Stenkumla som var moderkyrka i pastoratet. Läktarbygge diskuterades för att ge mer plats, men det förefaller som att utrymmet räckte. Det moderna samhället gjorde avtryck i kyrkan. De nya bänkarna saknade dörrar och var bekvämare än de äldre. Orgel anskaffades för att underlätta kyrkosången och en vedeldad kamin kunde lindra den bitande vinterkylan. När Träkumla kyrka återinvigts 1917 kunde flera av bänkarna tas bort. Vid en stor restaurering 1952, ledd av Erik Fant, lades nytt trägolv och kalkmålningarna, som varit överputsade, togs åter fram. 1800-talsbänkarna ansågs nu inte vara tillräckligt kyrkliga i sin stil och de byttes ut mot marmoreringsmålade slutna bänkkvarter med dörrar. Den sotande och bullrande kaminen byttes mot elvärme. Orgeln har bytts ut ett par gånger, den nuvarande av Johannes Künkel, Färjestaden, byggdes 1989, men 1800-talsorgeln med nygotisk fasad finns bevarad och står nu i Sundre kyrka. Bland kyrkans övriga inventarier kan nämnas sakristians dörr med medeltida järnbeslag, två runstenar i ringkammaren och den senmedeltida klockan i tornet.

Medan kyrkans yttre genomgått en restaurering 1995 efter förslag av Jan Utas, har endast smärre saker förändrats inre i kyrkan efter 1952. Desto större ingrepp skulle dock bli nödvändiga 2020-2022 då svampangrepp visat sig ha drabbat utrymmet under långhusgolvet. När golvet togs bort framkom flera gravar. Det är i sig inte är oväntat under en kyrkas golv, men här var det anmärkningsvärt bland annat

för att de låg så ytligt. Troligen hade marken inte gjort det möjligt att gräva djupare. Nyheten spred sig snabbt och under några dagar 2021 förekom kyrkan och uppgifter om gravarna under golvet i såväl lokal- som riksmedia.

Jakob Lindblad, styrelseledamot i Gotlands kyrkohistoriska sällskap och medverkande i Kyrkokaraktäriseringsprojektet vid Gotlands museum.

Litteratur

Johnny Roosval och Bengt Söderberg 1942: Stenkumla kyrka, i: Hejde setting, Sveriges Kyrkor volym 54, Gotland band III. – Genomgång av kyrkobyggnaden samt dess inredning och inventarier med beskrivning och historik baserad på arkivmaterial och analys av byggnad och föremål.

Eva Selin, Jakob Lindblad m.fl. 2020: Stenkumla kyrka. Karaktärisering 2020. – Rapport under utgivning av Gotlands museum och Visby stift.

Erland Lagerlöf & Gunnar Svahnström 1991 (1966): Gotlands kyrkor. En vägledning.

Eva Sjöstrand, Bengt af Geijerstam och Christer Jonson, 2013, 2018: Änglar & drakar. En gotländsk kulturskatt. – Guidebok till öns kyrkor, illustrerad med Bengt af Geijerstams och Christer Jonsons bilder.

Birte Andersen 2014: Gotlands kirker. En guide.

Markus Dahlberg & Kristina Franzén (red.) 2008: Sockenkyrkorna. Kulturarv och bebyggelsehistoria. – En översikt av landets kyrkobyggande från äldsta tid till 1950.

Restaureringen av Stenkumla kyrka

Arbetet startade i februari 2021 och slutbesiktigades den 24 mars 2022. Restaureringsarbetena innebar bland annat att torntaket lades om och fick ny panel. Även långhusets och korets tegeltak lades om. All puts på tornets fasader knackades ner och ersattes med gotländskt kalkbruk medan långhusets och korets fasader genomgick partiella lagningar, samtliga fasader avfärgades. Den utvändiga stenen rengjordes och konserverades.

De medeltida glasen i fönstren renoverades och genomgick omfattande åtgärder genom att glasen placerades i ramar och flyttades in i kyrkorummet, utvändigt monterades skyddsglas.



Delar av trägolvet i långhuset var skadat av hussvamp och fick bytas ut.

Invändigt rengjordes väggar och valv. Det murala måleriet konserverades liksom all dekorativ sten samt fasta och lösa träinventarier. Kyrkans textilier konserverades och fick ny placering i nya textilskåp. Ny belysning sattes in och den befintliga uppdaterades. I restaureringen ingick även värmeåtgärder.

I tornrummet byggdes ett nytt förvaringsskåp. Ett äldre skrank/läktarskrank byggdes om till ett förråd och en ny psalmbokshylla tillverkades.

I samband med att rötskadade bräder i långhusets golv skulle bytas ut hittades äkta hussvamp som visade sig legat vilande under kyrkgolvet i väldigt många år. Det låg även drygt 40 kistor samt cirka 20 st kranier dikt an mot golvet. Enligt räkenskaperna och kyrkböckerna för Stenkumla kyrka begravdes 61 personer i kyrkan mellan åren 1687 och 1826. Främst kyrkoherdar, kyrkvårdar men även rika bönder, fruar och barn. Genom ett mycket bra och organiserat samarbete kunde kistorna ligga kvar efter att ytorna och kistorna sanerats.



Underdelen till det krucifix som hittades i och med renoveringen. Foto: Pär Malmros.

Bland kistorna hittades en större sten med inbyggna ben med fötter. Det visade sig att fyndet tillhörde överdelen till ett stenkrucifix från 1130-talet som finns på Gotlands museum. Fyndet är en sensation och de båda delarna ska återförenas på museet, se sid 7.

Flera andra fynd i kyrkan gjordes också. I långhuset på den sydvästra väggen noterades en portalsten, troligtvis från innan kyrkans långhus byggdes om. I det nordöstra hörnet hittades spåren från ett rivet Mariaaltare och framför

detta hittades ytterligare ett 20-tal Wisbymynt. Fram till reformationen offrade man ofta en penning till Mariaaltaret och bad en bön.

I tornrummets portalnisch kunde man dokumentera ristningar bland annat en mansfigur/krigare, en fågel och en kringla, något som inte var dokumenterat sedan tidigare.

Under predikstolen hittades en bräda från 1952 som berättade om restaureringen det året.

Anna Plahn

Ansvarig antikvarisk medverkan

Samfälligheten Gotlands kyrkor

Samfälligheten Gotlands kyrkor bildades 1984 av samtliga församlingar på Gotland med uppgift att vårda och underhålla Gotlands 92 medeltida kyrkobyggnader samt Visborgskyrkan i Visby.

Samfällighetens ansvar är av ekonomisk art samt att planera och genomföra de åtgärder som ska utföras och de enskilda församlingarna/pastoraten svarar för tillsyn och omvårdnad om den egna kyrkan.

Samfälligheten ansvarar för själva kyrkobyggnaderna och församlingarna ansvarar för kyrkogårdarna och inventarierna.

Alla restaureringar sker, efter tillstånd från Länsstyrelsen, i dialog med respektive församling, och under medverkan av en antikvarisk konsult.

Projektering av restaureringsarbetena för Stenkumla kyrka utfördes år 2017. Förtroendevalda och personal från församlingen och samfälligheten deltog tillsammans med yrkesfolk av olika kategorier. På samma sätt har sedan byggmötena genomförts med representanter för alla berörda.

Huvudsaklig finansiering:

- En del av den kyrkoavgift som betalas av alla Gotlands kyrkotillhöriga går till kyrkounderhållet.
- Kyrkoantikvarisk ersättning, en statlig ersättning för förvaltning av det kyrkliga kulturarvet.
- Kyrkounderhållsbidrag, ett inomkyrkligt utjämningsystem som kan erhållas för underhåll av kyrkobyggnader.

Nina Vijnja

Samfälligheten Gotlands kyrkor

Gotlands Kyrkohistoriska Sällskap

Kyrkolivet på Gotland vilar på ett rikt arv. Sedan drygt 400 år har det formats av den lutherska reformationen och i senare tid också av frikyrkorörelsen. Samtidigt får ursprunget sökas i den romersk-katolska kyrkotraditionen, idag representerad av Kristi Lekamens församling i Visby. Gotlands kyrkohistoriska sällskap ser som sin uppgift att bevara och sprida ökad kunskap om detta gemensamma arv. Det historiska perspektivet bidrar till att öka förståelsen för de förutsättningar och traditioner vi idag lever med i kyrkan på

Gotland, det som också är vår grund för att bygga vidare mot framtiden. Välkommen att vara med.

Sällskapet inbjuder till föreläsningar och utfärder. Sedan starten 2009 har också flera böcker publicerats. Den senaste – Gotlands missionshus, kapell och kyrkor – är en resa i det gotländska kyrkolivets nutid och historia. Boken är sammanställd av Sylve Klinth och beskriver i ord och bild mångfalden av byggnader, där människor över hela ön har samlats och i många fall ännu samlas i kristen gemenskap. Boken finns att köpa i bokhandeln och kan även beställas från Kyrkohistoriska Sällskapet.

Med stöd från Samfälligheten Gotlands kyrkor sammanställer Kyrkohistoriska Sällskapet en kort presentation av nyrenoverade kyrkor. Detta är också en hälsning till alla i socknen med en stående inbjudan att söka sig till kyrkan för stillhet i ensamhet eller i gudstjänstens gemenskap. I denna Sällskapets skriftserie har hittills Björke, Lärbro, Vall, Ganthem, Sanda, Akeback, Stenkyrka och Sproge kyrkor presenterats.

Så här blir du medlem i Gotlands Kyrkohistoriska Sällskap:

Årsavgiften för enskilda medlemmar är 150 kr. Avgiften betalas in till Kyrkohistoriska Sällskapets bg 618-2232. Ange ”Årsavgift 2022” samt namn, adress och e-postadress.

Ragnar Svenserud

Ordförande i Gotlands Kyrkohistoriska Sällskap

Kontakt:

ragnar.svenserud@hotmail.com

rebecka.svensson@svenskakyrkan.se

*Bild på baksidan:
S:t Lars, kyrkans skyddshelgon,
som halstrades, därav attributet.
Bild i koret, Stenkumla kyrka.*

Foldern är framtagen inför återöppnandet av Stenkumla kyrka Annandag Påsk 2022, genom ett samarbete mellan Gotlands Kyrkohistoriska Sällskap, Samfälligheten Gotlands Kyrkor, Sensus på Gotland, Visby stift och Stenkumla församling. Fotona är tagna av Rebecka Svensson och Anna Plahn under 2021 och 2022 om ej annat anges. Layouten är gjord av Lars Bäckman.

Svenska kyrkan
Stenkumla församling

Skriftserie i samarbete med Gotlands
Kyrkohistoriska Sällskap nr 9.

